

Терещенко Л.А. Психологічні особливості корекції невротичних розладів дошкільника. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, Том 10. Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. Вип. 32. 2018. С. 84 – 92.*

УДК 159.923.2

Психологічні особливості корекції невротичних розладів особистості дошкільника

Терещенко Людмила Анатоліївна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії психології навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ
e-mail: Ludmila2014@ukr.net, тел. 050-442-40-56

Терещенко Л.А. Психологічні особливості корекції невротичних розладів особистості дошкільника

Анотація. В статті розглянуто поведінкові, емоційні й когнітивні методи психокорекції невротичних розладів, як найдоступніших видів діяльності для дітей дошкільного віку. Використання саме цих методів полегшує розв'язання внутрішніх конфліктів дітей і створює можливість для ослаблення напруженості на підсвідомому рівні.

Виокремлені прийоми корекції проявів невротичного страху у дошкільників: наслідування і підключення, емоційні гойдалки, емоційний конфлікт, діяльнісна корекція, маніпулювання предметом страху тощо.

Обґрунтовано принципи психокорекційної роботи з дітьми дошкільного віку.

Проаналізовані форми роботи з дітьми з подолання невротичних розладів: індивідуальна, групова, індивідуально-групова.

Визначені напрями роботи практичного психолога дошкільного закладу щодо подолання невротичних розладів у дітей: психологічна профілактика, консультування батьків і вихователів, корекційна робота з дітьми, які мають виражені форми невротичних переживань і розладів.

Розкрито етапи психокорекційної роботи з подолання невротичних розладів у дітей дошкільного віку: організаційно-інформаційний, психокорекційний, просвітницький.

Ключові слова: психокорекція, дошкільний вік, невротичні розлади, невротичний розвиток, потреби, інтереси, самооцінка, конфліктні ситуації, тривожність, негативні сімейні взаємини.

Терещенко Л.А. Психологические особенности коррекции невротических расстройств личности дошкольника

Аннотация. В статье рассмотрены поведенческие, эмоциональные и когнитивные методы психокоррекции невротических расстройств, как самых доступных видов деятельности для детей дошкольного возраста. Использование именно этих методов облегчает решение внутренних конфликтов детей и создает возможность для ослабления напряженности на подсознательном уровне.

Выделены приемы коррекции проявлений невротического страха у детей: подражание и подключение, эмоциональные качели, эмоциональный конфликт, деятельностьная коррекция, манипулирование предметом страха и т.д.

Обоснованы принципы психокоррекционной работы с детьми дошкольного возраста.

Проанализированы формы работы с детьми по преодолению невротических расстройств: индивидуальная, групповая, индивидуально-групповая.

Определены направления работы психолога дошкольного учреждения по преодолению невротических расстройств у детей: психологическая профилактика, консультирование родителей и воспитателей, коррекционная работа с детьми, имеющими выраженные формы невротических переживаний и расстройств.

Раскрыто этапы психокоррекционной работы по преодолению невротических расстройств у детей дошкольного возраста: организационно-информационный, психокоррекционный, просветительский.

Ключевые слова: психокоррекция, дошкольный возраст, невротические расстройства, невротическое развитие, потребности, интересы, самооценка, конфликтные ситуации, тревожность, негативные семейные отношения.

Актуальність проблеми дослідження. Нині ми все частіше стикаємося з такими проявами психічного нездоров'я дітей, як нервово-психічні розлади, підвищена тривожність, страх, невпевненість у собі, надмірна вразливість тощо. Розв'язання проблеми збереження психічного здоров'я кожної дитини є одним з головних завдань дошкільної освіти. Адже від стану психічного здоров'я залежить особистісний розвиток дітей.

Невротичні розлади є одними з найчастіших форм нервово-психічних порушень. Вони мають тенденцію до поширення, особливо в нинішніх умовах кризи в суспільстві.

Психокорекція — головний напрям роботи з дітьми з проявами невротичних розладів. Як провідний засіб корекції невротичних розладів дітей дошкільного віку слід використовувати метод десенсибілізації, тобто зменшувати поріг чутливості до невротичних ситуацій. **Завдання психокорекції неврозів** — максимально сприяти особистісному розвитку дітей та їхній соціальній компенсації.

Утім практичний психолог самотужки — без участі батьків і вихователів — не в змозі забезпечити гармонійний розвиток дітей і запобігти виникненню в них невротичних розладів. Лише залучення до психокорекційної роботи всіх значимих дорослих дає змогу досягти найпозитивнішого ефекту. Тому психокорекційна робота з дітьми з подолання невротичних розладів має обов'язково охоплювати роботу з вихователями й батьками дошкільників.

Мета дослідження: розглянути методи, прийоми, принципи, форми й етапи психокорекції невротичних розладів дітей дошкільного віку.

Теоретичний аналіз проблеми. *Психокорекція* — це особлива форма психолого-педагогічної діяльності, спрямована на створення найсприятливіших умов для оптимізації психічного розвитку особистості дитини, надання їй спеціальної психологічної допомоги [6].

Психологічна корекція, з погляду відомого психолога Олександра Захарова, — це зміна несприятливих тенденцій особистісного розвитку [3]. На думку знаного дослідника Володимира Століна, психологічна корекція має враховувати такі психологічні моменти:

- цілеспрямований психологічний вплив, що спирається на природу людського спілкування;
- психічні процеси і стани, на які спрямовано психологічний вплив;
- психологічні причини, що призвели до виникнення симптомів немедичного характеру, зокрема порушень у соціальній поведінці, взаєминах, розвитку особистості тощо.

Видатний дитячий психолог Данило Ельконін виокремлював дві форми психокорекційної роботи:

симптоматична — спрямована безпосередньо на усунення симптомів відхилення у розвитку;

каузальна — спрямована на ліквідацію причин і джерел відхилень розвитку [4].

Під час педагогічної й психологічної роботи з подолання невротичних симптомів у дітей використовують обидві ці форми. Хоча пріоритетною вважають каузальну корекцію, за якої основні корекційні дії сконцентровано на джерелах виникнення відхилень. Зовні ті самі симптоми відхилень можуть мати абсолютно різну природу, причини й структуру. Тому, щоб досягти успіху в корекційній діяльності, потрібно відштовхуватися від психологічної структури порушень та їхнього генезису.

Основний виклад матеріалу.

У дошкільників, які мають невротичні розлади, найчастіше потребують корекції пізнавальна, емоційно-особистісна та поведінкова сфери, а також міжособистісна взаємодія.

У межах психокорекційної роботи застосовують *поведінкові, емоційні й когнітивні методи*. Їх перевага полягає в тому, що це найдоступніші види діяльності для дітей дошкільного віку. Використання саме цих методів полегшує

розв'язання внутрішніх конфліктів дітей і створює можливість для ослаблення напруженості на підсвідомому рівні [2].

Мета психокорекції за допомогою *поведінкових методів* — навчити дітей конструктивних форм поведінки. Для цього практичний психолог відпрацьовує з кожною дитиною моделі емоційного реагування й адекватної поведінки в ситуаціях напруження. **Реалізувати такий підхід** допоможуть:

- ігри різних видів — рольові, релаксаційні, рухливі, спортивні, театралізовані. Ігри здебільшого застосовують для розвитку психомоторних функцій і регулювання поведінки в колективі;
- спеціальні вправи на відтворення моделі бажаної поведінки та психогімнастичні [9].

Прояви афективної поведінки в дітей — неминучий процес. Тому треба не забороняти її різноманітні прояви, а навчати дошкільників нормальних, тобто соціально прийнятних, способів реагування. Серед таких способів виокремлюють сюжетно-рольову, театралізовану творчу чи народну гру й тематичні режисерські інсценівки.

Рольова гра викликає в дітей глибокі емоційні переживання. Вони пов'язані із змістом ролі, якістю її виконання і тими реальними взаєминами, у які вступають діти під час колективної гри, аби реалізувати її загальний задум. Під час програвання й обговорення своїх образ, нереалізованих бажань і труднощів діти поступово усвідомлюють, що хворобливі переживання, якщо їх обговорювати, обов'язково минуть. Завдяки сюжетно-рольовій і театралізованій творчій грі дошкільники засвоюють морально-психологічні якості, як-от сміливість, витримка, відданість тощо, і вчаться опановувати свої негативні почуття і переживання. Гра виховує в кожній дитини впевненість у собі, формує усвідомлення того, що вона навіть у скрутних ситуаціях може контролювати свою поведінку. Отже, гра опосередковано сприяє формуванню соціальної толерантності [8].

Водночас застосування **тематичних режисерських інсценівок** дає змогу змоделювати різні способи емоційного реагування в конфліктних ситуаціях. Під час інсценівок діти вчаться:

- розмірковувати про причини виникнення негативних переживань;
- аналізувати й переосмислювати ситуацію;
- шукати шляхи розв'язання конфліктів без прояву афективної поведінки, виявляти терпимість до думок і дій інших людей [9].

До *емоційних методів* психокорекції належать зокрема малювання, музикотерапія та інші види арт-терапії.

Малювання, як і гра, — це не лише відображення в свідомості дітей навколишньої дійсності, а й її моделювання, вираження свого ставлення до неї. Тому через малюнки можна ліпше зрозуміти інтереси дітей, причини їхніх глибоких переживань, які не завжди розкриваються за інших засобів корекції. Важливо врахувати це під час усунення страхів. Малювання створює природну можливість для розвитку уяви, гнучкості й пластичності мислення [7].

Справді, діти, які люблять малювати, відрізняються від своїх однолітків більшою фантазією, безпосередністю у вираженні почуттів і гнучкістю суджень. Вони легко можуть уявити себе на місці тої чи тої людини або персонажа й висловити своє ставлення до нього, так само, як вони це роблять щоразу під час малювання. Саме це й зумовлює можливість використовувати цей вид образотворчого мистецтва з корекційною метою.

Аби скорегувати емоційні прояви й розвиток емоційної сфери в дітей з невротичними розладами також доцільно використати такі *прийоми*:

- настроювання на певний емоційний стан;
- переінтерпретація симптомів тривожності;
- переорієнтація з досягнення результатів на спосіб виконання завдання;
- переформулювання завдання — зосереджувати увагу на актуальному моменті, а не на оцінюванні власних досягнень;
- актуалізація потреби в досягненні успіху;
- психогімнастика як релаксаційний метод впливу на психічний стан дітей для стримування ворожих, агресивних проявів [9].

Найефективніші вони є для корекції невротичних страхів у дітей.

Прийоми корекції проявів страху:

Розігрування ситуації взаємодії з предметом страху під час гри. Для гри необхідно дібрати іграшки, схожі на той предмет, якого дитина боїться (собаку, страховисько тощо). Відтак доцільно пограти з нею в «страх» — розіграти сюжет, у якому дитина зможе подолати страх, виразити емоції в символічній формі і позбутися напруження.

Наслідування і підключення. Дитина наслідує не лише поведінку дорослого, а й те, як він оцінює навколишню дійсність. Упевнена поведінка дорослого надає дитині впевненості.

Емоційні гойдалки. Принцип гойдалок полягає в переході з одного стану в інший, протилежний. Для емоційних процесів гойдалки означають поперемінний перехід від стану небезпеки до стану безпеки. Наприклад, дитина може гратися з темрявою, почергово забігаючи в темну кімнату й вибігаючи з неї.

Емоційний конфлікт. Оскільки страх — емоційне явище, приглушити його можна сильнішою емоцією. Наприклад, якщо дитина любить ляльку, то їй, себто дитині, можна приписати роль «захисника». Створення такої ситуації дасть змогу дитині оволодіти об'єктом страху через формування додаткових емоційних взаємин, які допоможуть подолати страх.

Діяльнісна корекція. Аби дитина менше концентрувалася на своїх страхах необхідно займати її якоюсь діяльністю протягом дня.

Анатомування страху. Дитині потрібно пояснювати, що насправді криється в тому предметі, який її лякає, з чого він складається, звідки «береться» тощо. Це дає змогу заповнити «пробіли» у сприйманні, які вона до цього заповнювала сама, приписуючи об'єкту страху небезпечні і страшні якості.

Маніпулювання предметом страху. Можна купити дитині, приміром, маленьку іграшкову собаку (якщо вона боїться собак), гумову змію (якщо страх викликають плазуни) тощо. Можливість управляти предметом, тримати його в руках допоможе дитині набути почуття влади над ним.

Штрихування, стирання, малювання. Можна запропонувати дитині намалювати те, чого вона боїться, і поруч себе. При цьому важливо

ненав'язливо підштовхнути її до того, щоб себе вона намалювала більшою або у певний спосіб захищеною від предмету, що лякає. Потім необхідно вказати дитині на ці пропорції [2].

Когнітивні методи з елементами аналізу призначені, аби сформувати в дітей здатність усвідомлювати причини виникнення негативних переживань, аналізувати ситуацію, переосмислювати її. Для цього практичний психолог:

- проводить з дітьми індивідуальні бесіди;
- використовує вербальні й невербальні вправи, дидактичні ігри;
- застосовує метод моделювання ситуації й казкотерапію;
- організовує групові дискусії.

Підґрунтям групових дискусій є теза про те, що всі діти обов'язково переживають однакові почуття — страх, горе, любов і образи, але по-різному й у різних ситуаціях, а тому соромитися їх не варто [9].

Принципи психокорекції:

Системного розвитку психічної діяльності. Отримані феномени психічного розвитку не є незалежними, а утворюють цілісну систему.

Корекції «зверху вниз» (за Львом Виготським). У центрі уваги практичного психолога — «завтрашній день у розвитку» дитини. Водночас основний зміст корекційної діяльності передбачає створення «зони найближчого розвитку» вихованців. Тобто, якщо метою корекції «знизу вгору» є закріплення вже набутих дитиною знань, то корекція за принципом «зверху вниз» має випереджальний характер і так само, як і психолого-педагогічна діяльність, спрямована на своєчасне формування психологічних новоутворень.

Єдності корекції й діагностики. Полягає у взаємному переплетенні й взаємному обумовленні діагностичної та корекційної роботи.

Єдності вікового та індивідуального розвитку.

Корекції в дії. Особливою складовою корекційної роботи є власна активність дитини як рушійна сила її розвитку. А основним напрямом — цілеспрямоване формування узагальнених способів орієнтування дитини в різних сферах предметної діяльності, міжособистісних взаємодій. Власне

корекційну роботу слід будувати як цілісну осмислену діяльність дитини, яка природно й органічно вписується в систему її повсякденних життєвих взаємин.

Зворотного зв'язку. Забезпечує усвідомлення дитиною самої себе в системі міжособистісних взаємин, розуміння своїх проблем, а також дає змогу оцінити власну рольову позицію.

Контрольованості розвивального впливу. Потребує постійного проведення в процесі роботи моніторингу для подолання негативних чинників і надання програмі належної гнучкості.

Комплексності. Об'єднує розвивальні, освітні, виховні й корекційні дії для забезпечення гармонійного розвитку особистості. Реалізується завдяки узгодженим діям практичного психолога, вихователів і батьків.

Добровільності. Його застосовують до учасників корекційного процесу з усвідомленням їхніх головних цілей, завдань і власного волевиявлення. Тобто з дітьми віком до 16 років без письмової згоди батьків не можна проводити психодіагностичну й психокорекційну роботу.

Активного залучення до корекційної роботи батьків й інших значимих для дитини осіб. «Проблемні», «складні», «неслухняні» діти, так само як діти «з комплексами», «забиті» або «нещасні», — завжди результат неправильно сформованих взаємин у родині.

Відповідальності практичного психолога [6].

Робота з дітьми з подолання невротичних розладів має такі форми:

- індивідуальна;
- групова;
- індивідуально-групова.

Завдання **індивідуальної психокорекції** — досягнути психічної єдності й актуалізувати можливості розвитку особистості завдяки перебудові взаємин, розв'язанню внутрішнього конфлікту, усуненню страхів, тривожності, невротичних переживань, невпевненості в собі й хворобливого перенапруження психофізіологічних ресурсів організму.

Групова психокорекція розв'язує завдання зміцнення психічної єдності особистості через нормалізацію міжособистісних взаємин, поліпшення

здатності приймати й опрацьовувати ролі, створення адекватного психологічного захисту.

Індивідуально-групова форма психокорекції поєднує переваги індивідуальної та групової корекцій. Дає змогу здійснити комплексний підхід до вирішення проблем. Запобігає відчуженню дитини чи батьків в роботі, їхньому заглибленню в проблему [7].

Робота практичного психолога дошкільного закладу щодо подолання невротичних розладів у дітей проходить у трьох напрямках:

- психологічна профілактика;
- консультування батьків і вихователів;
- власне корекційна робота з дітьми, які мають виражені форми невротичних переживань і розладів.

Основні завдання роботи практичного психолога щодо подолання невротичних розладів у дітей такі:

- надавати психокорекційну допомогу, спрямовану на послаблення прояву невротичних переживань і розладів у дітей шляхом зменшення страхів і тривожності;
- розвивати вміння долати невротичні реагування, нормалізувати самопочуття;
- виховувати моральні та вольові якості й об'єктивне ставлення до ситуацій соціально-психологічного клімату в групі;
- підвищувати загальну комунікативну культуру дошкільників за допомогою різних заходів;
- вдосконалювати психологічні знання вихователів і батьків про закономірності психічного й соціального розвитку дітей дошкільного віку;
- допомагати батькам і вихователям усвідомити проблеми, що виникають у групі чи в окремої дитини;
- корегувати стиль педагогічного спілкування й ставлення вихователів, батьків до труднощів, які виникають в освітньому процесі й під час неформального спілкування;

- розширювати й впроваджувати психолого-педагогічні засоби, спрямовані на подолання форм прояву невротичних розладів [9].

Психокорекцію невротичних розладів у дітей проводять у три етапи.

Перший — *організаційно-інформаційний*, спрямований на створення позитивного мікроклімату в групі та виявлення причин проявів невротичних переживань і розладів у конкретної дитини.

Другий етап — власне *психокорекційний*. Він передбачає психокорекційну роботу фахівця з дитиною щодо:

- подолання невротичних реагувань, страхів, тривожності;
- підвищення самооцінки;
- формування позитивних моральних якостей і почуттів;
- виховання соціальних норм поведінки.

Третій етап — *просвітницький*. Він спрямований на роботу з сім'єю дитини. Його завдання — корекція сімейних взаємин і розв'язання проблеми неправильного виховання дитини [9].

Кожен з цих етапів має свої завдання й зміст.

Організаційно-інформаційний етап. Навіть за проведення групової психокорекції роботу з дітьми дошкільного віку розпочинають із індивідуальних зустрічей. Завдання першого етапу психокорекційної роботи — познайомитися з дитиною, створити ефективні умови співпраці.

Зокрема під час індивідуальних корекційних занять з дітьми використовують **метафори**. Вони допомагають зняти напруження й налагодити доброзичливі взаємини. Також бажано, щоб вправи та завдання на цьому етапі були спрямовані на інтегративну ігрокорекцію.

Психокорекційний етап. Реалізувати цей етап можна у формі індивідуальної й групової роботи. Його спрямованість визначена своєрідністю невротичних розладів дитини та їхніх проявів.

Особливе місце під час формування адекватної самооцінки займає організація оцінювальної діяльності дітей у процесі міжособистісного спілкування.

Важливим етапом роботи є визначення дітьми **критеріїв власного успіху**. Позаяк діти сумніваються у своїх досягненнях. А тому навіть доволі вдалі результати діяльності вважають неуспішними. Продуктивним у таких випадках є обговорення з дітьми об'єктивних показників успіху в тій чи тій ситуації. Необхідно «домовитися», який результат треба вважати успішним, а потім максимально розгорнуто обговорити сформовані критерії щодо різних ситуацій. Надалі слід постійно повертатися до їх розгляду, спонукаючи дітей оцінювати свої результати.

Задля розвитку в дітей оцінювальної активності серед інших використовують методику оцінювання казкових персонажів. Дітям пропонують назвати улюблених персонажів казок, виокремити їхні позитивні й негативні якості, пояснити, чому вони так вважають. Лише після цього можна запропонувати дітям назвати позитивні й негативні сторони своїх учинків.

Високу тривожність, страх, пригнічений настрій можуть зумовити два типових чинники:

- реальне неблагополуччя дитини в найзначиміших сферах діяльності і спілкування;
- особистісні конфлікти, порушення в розвитку самооцінки тощо, що виникають ніби всупереч об'єктивно сприятливому становищу.

Залежно від того, яке місце дитина займає серед однолітків, наскільки вона успішна, тривожність, страх і пригнічений настрій потребують різних способів корекції. Так, якщо йдеться про реальну неуспішність, психокорекційну роботу спрямовують на формування в дошкільника потрібних навичок діяльності і спілкування. Це дає змогу подолати неуспішність і знизити рівень тривожності та страху або й зовсім їх усунути. В інших випадках необхідні корекція самооцінки й подолання внутрішніх конфліктів.

Для зниження дитячої тривожності слід створити навколо дитини атмосферу успіху й самореалізації. При цьому значимість неуспіху потрібно знизити. Після цього роботу з подолання тривожності доцільно здійснювати на трьох взаємозалежних рівнях:

- навчати прийомів і методів опанування хвилювання, стану підвищеної тривожності;
- розширювати функціональні й операційні можливості, формувати потрібні знання, уміння й навички, що сприяє підвищенню результативності діяльності;
- змінювати у позитивному напрямі самооцінку й мотивацію.

Важливо спочатку створити ситуації, пов'язані з виникненням у дітей легкої тривожності, а потім перейти до тих, які викликають сильні хвилювання і страх, зокрема страх неуспіху у разі виконання головної ролі на святі, розповіданні вірша прилюдно тощо. Основним принципом побудови таких ситуацій є систематичне градування стимулів, що викликають невротичні переживання й тривожність. При цьому необхідно демонструвати дітям адекватні зразки адаптивної поведінки в тих чи тих ситуаціях. Для цього зокрема можна використати прийоми корекції проявів страху та психогімнастичні етюди [10].

Просвітницький етап. На думку дослідників дитячої психології Лідії Божович та Олександра Захарова, для більшості дітей сім'я — головне джерело психотравмивних ситуацій. На емоційний стан дитини зокрема впливають такі характеристики батьків:

- рівень загальної та психолого-педагогічної культури;
- життєва позиція;
- наявні особистісні та/або соціальні проблеми;
- ступінь участі в корекційному процесі [10].

Так під впливом мікросоціального оточення, несприятливої сімейної атмосфери відбувається порушення нормального психологічного розвитку в бік невротичного. Саме тому, особливого значення під час психокорекційної роботи необхідно надавати **налагодженню функціональності сім'ї**. Досягти цього можливо шляхом нормалізації взаємин і зміцнення психічного здоров'я членів родини.

Сімейна психокорекція ґрунтується на індивідуальній роботі з кожним представником сім'ї, що дає змогу визначити причини формування конфліктних взаємин.

Практичний психолог дошкільного закладу свою роботу із сім'єю дитини спрямовує лише на корекцію виховних дій батьків і взаємин у родині.

Аби усунути невротизацію батьків, основу якої формують конфліктні ситуації, тривожність і негативні сімейні взаємини, потрібно розв'язати такі **завдання**:

- допомогти батькам усвідомити причини невротичного реагування дитини й сформувати в них бажання змінити цю ситуацію;
- налагодити співпрацю батьків з вихователями, практичним психологом і лікарями;
- досягти перебудови сімейних взаємин та за допомогою практичних завдань змінити погляди батьків на виховання дитини [9].

Реалізують ці завдання через ігрову корекцію, сімейні обговорення і бесіди.

Робота з родинами дітей дає змогу створити умови, у яких кожна дитина може проявити себе, свої почуття й емоції. Окрім того, сімейна психокорекція сприяє збагаченню емоційного світу батьків і дітей, підвищенню їхньої самооцінки.

Перспективою нашого дослідження є розробка засобів профілактики невротичних розладів у дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Гарбузов В. И. Нервные дети: Советы врача /Владимир Иванович Гарбузов. — Л.: Медицина, 1990. — 176 с.
2. Гоян І. М., Палій А. А. Психодіагностичний, психокорекційний і розвивально-виховний практикум у дитячому садку. Навчальний посібник /І. М. Гоян, А. А. Палій. – Івано-Франківськ, 2010. – 593 с.
3. Захаров А. И. Неврозы у детей и психотерапия /Александр Иванович Захаров. — Спб.: СОЮЗ, 1998. — 336 с.

4. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология: практ. руковод. / В. Д. Менделевич. — М.: «МЕД пресс», 1998. — 592 с.
5. Мясищев В. Н. Личность и неврозы /Владимир Николаевич Мясищев. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1960. — 426 с.
6. Рогов Е. И. Система работы психолога с детьми разного возраста // Настольная книга практического психолога в образовании: Учеб. пособие /Е. И. Рогов. — М.: ВЛАДОС, 1995. — С. 59 – 249.
7. Руководство практического психолога: Психическое здоровье детей и подростков в контексте психологической службы /Под ред. И. В. Дубровиной. /Ирина Викторовна Дубровина. — 2е изд. — М.: Академия, 1997. — 176 с.
8. Спиваковская А. С. Профилактика детских неврозов: Комплексная психологическая коррекция /А. С. Спиваковская. — М.: Издво Моск. унта, 1988. — 198 с.
9. Терещенко Л. А. Психологічні особливості корекції невротичних переживань першокласників: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. /Людмила Анатоліївна Терещенко. — К., 2007. — 216 с.
10. Терещенко Л. А. Як зберегти психічне здоров'я дітей 5 – 7 років /Людмила Анатоліївна Терещенко. — К.: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти. — 2012. — 104 с. — (Бібліотека «Шкільного світу»).

Lyudmyla Tereshchenko

**Psychological peculiarities of preschooler's
neurotic personality disorder correction**

The specific features of psychocorrection as the main direction of work with children to overcome neurotic disorders are outlined. It is claimed that psychological correction is a change of the unfavorable tendencies at a child's personal development which is aimed at eliminating the causes and sources of developmental deviations.

The author states that involvement all significant adults (educators and preschoolers' parents) in the psycho-correction work allows achieving the most positive effect.

This article discusses the issue of behavioral, emotional and cognitive methods of psycho-correction neurotic disorders as the most accessible types of activity for preschool children. Using of these methods facilitates solving children's internal conflicts and creates an opportunity for a weakening of tension at the subconscious level.

The paper concentrates on the correction techniques of neurotic fear manifestations in preschoolers: imitation and connection, emotional swings, emotional conflict, activity correction, manipulating the subject of fear, etc.

The author explores the principles of psycho-correction work with children of preschool age.

The author analyzes forms of work with children to overcome neurotic disorders: individual, group, individual-group.

Directions of a practical psychologist's work at a preschool institution of overcoming neurotic disorders in children are outlined: psychological prevention, counseling parents and educators, corrective work with children who have expressed forms of neurotic feelings and disorders.

Stages of psycho-correction work on overcoming the neurotic disorders in preschool children are described: organizational and informational, psycho-correctional, educational.

Key words: psychocorrection, preschool age, neurotic disorders, neurotic development, needs, interests, self-esteem, conflict situations, anxiety, negative family relationships.